

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

6 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)
SSN Paweł Grzegorczyk (sprawozdawca)
SSN Roman Trzaskowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 6 czerwca 2024 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej A.P. i P.P.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z 23 listopada 2020 r., V ACa 265/20,
w sprawie z powództwa Bank spółki akcyjnej w W.
przeciwko A.P. i P.P.
o zapłatę,

1. oddala skargę kasacyjną;

**2. przyznaje radcy prawnemu T.M. od Skarbu Państwa - Sądu
Apelacyjnego w Gdańsku kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset
00/100) złotych podwyższoną o kwotę podatku od towarów i usług
tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej
pozwanym z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

Paweł Grzegorczyk

Dariusz Dończyk

Roman Trzaskowski

(K.G.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 6 lutego 2020 r. Sąd Okręgowy w Słupsku zasądził od pozwanych A. P. i P. P. solidarnie na rzecz powódki Bank Spółki Akcyjnej w W. kwotę 102 049,11 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 8 grudnia 2017 r. do dnia zapłaty (pkt I) i orzekł o kosztach postępowania (pkt II).

Powyższe orzeczenie oparł na następujących ustaleniach faktycznych:

W dniu 30 sierpnia 2016 r. strony zawarły umowę o kredyt konsolidacyjny. Na podstawie tej umowy powódka udzieliła pozwanym kredytu w wysokości 99 432,74 zł z przeznaczeniem na spłatę zobowiązań i potrzeby konsumpcyjne. Powódka wypłaciła umówioną kwotę kredytu na cele opisane w umowie. Od maja 2017 r. pozwani zaprzestali terminowego regulowania rat kredytu.

Pismem z dnia 11 lipca 2017 r. powódka wezwała pozwanych do uregulowania wymagalnego zadłużenia wynikającego z umowy kredytu, w terminie 7 dni, w kwocie 2639,89 zł. W piśmie wskazano, że nieuregulowanie zadłużenia może skutkować wypowiedzeniem umowy wraz z natychmiastową wymagalnością całości zobowiązania.

Pismem z dnia 10 sierpnia 2017 r. powódka:

1. wezwała pozwanych do zapłaty kwoty 3177,53 zł w terminie 14 dni roboczych;
2. poinformowała o możliwości złożenia w terminie 14 dni roboczych od dnia otrzymania pisma wniosku o restrukturyzację;
3. wypowiedziała umowę z zachowaniem 30 dniowego terminu wskazując, że termin wypowiedzenia rozpocznie bieg od dnia, w którym upłynęło 14 dni roboczych od dnia otrzymania pisma.

Pismem z dnia 17 października 2017 r. powódka wezwała pozwanych do zapłaty kwoty 100 398,68 zł, na którą złożyły się: kapitał – 96 177,98 zł, odsetki umowne – 4120,14 zł i odsetki karne – 133,56 zł.

Sąd Okręgowy uznał, że powództwo było zasadne co do zasady i wysokości. Wskazał, że z materiału dowodowego wynika, iż strony łączyła umowa o kredyt i że środki pieniężne pochodzące z tego kredytu zostały przekazane pozwanym, zatem umowa została przez bank wykonana. Podniósł, że od lutego 2017 r. wpłaty

pozwanych były niepełne i nieregularne. Powódka wzywała pozwanych do zapłaty zaległości pismami z dnia 11 lipca 2017 r. i z dnia 10 sierpnia 2017 r. Pozwani nie spłacili zadłużenia, przez co umowa została wypowiedziana. Zdaniem Sądu Okręgowego, przesłanka do wypowiedzenia umowy wynikała z § 9 ust. 2 pkt 2 umowy. Sąd stwierdził jednocześnie, że wobec tego, iż okres wypowiedzenia umowy wynosił 30 dni, licząc od upływu 14 dni roboczych od dnia otrzymania pisma z dnia 10 sierpnia 2017 r., należało uznać, że skoro pozwani otrzymali wypowiedzenie umowy w dniu 16 sierpnia 2017 r., to rozwiązanie umowy nastąpiło w dniu 4 października 2017 r.

W ocenie Sądu Okręgowego twierdzenia i zarzuty pozwanych przedstawione w odpowiedzi na pozew nie mogły przynieść skutku, ponieważ były ogólnikowe i sprowadzały się w zasadzie jedynie do negacji twierdzeń powódki, ze szczególnym naciskiem na niewykazanie zawarcia i wykonania umowy. Za ogólnikowe, a przez to bezprzedmiotowe Sąd Okręgowy uznał również twierdzenia pozwanych o abuzywności postanowień umowy. Pozwani nie wykazali, które postanowienia umowy mają taki charakter, a Sąd z urzędu takich klauzul nie stwierdził.

W konkluzji Sąd Okręgowy przyjął, że podstawę uwzględnienia powództwa stanowił art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (jedn. tekst: Dz. U. z 2023, poz. 2488, dalej - „pr.bank.”), a o odsetkach ustawowych za opóźnienie orzekł na podstawie art. 481 § 1 k.c.

Wyrokiem z dnia 23 listopada 2020 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku, na skutek apelacji pozwanych, oddalił apelację (pkt I) i orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego (pkt II).

Sąd Apelacyjny dodatkowo ustalił, że pozwani złożyli oświadczenia o otrzymaniu pełnej dokumentacji dotyczącej zawartej umowy ubezpieczenia i że zawierająca umowę w imieniu powoda M.D. była upoważniona do samodzielnego zawierania umów o produkty do maksymalnej wysokości 200 000 zł, toteż była również umocowana do zawarcia w imieniu powódki spornej umowy kredytu.

W pozostałym zakresie Sąd Apelacyjny podzielił i przyjął za własne wszystkie istotne ustalenia Sądu Okręgowego oraz dokonaną przez ten Sąd ocenę prawną. Sąd podniósł także, iż pozwani, reprezentowani przez profesjonalnego pełnomocnika

w toku postępowania przed Sądem Okręgowym, zajęli stanowisko co do żądania pozwu tylko w odpowiedzi na pozew, w której w sposób niezwykle ogólnikowy zarzucili niezawarcie i niewykonanie umowy kredytowej, jak również, że umowa ta zawiera klauzule abuzywne. W ocenie Sądu Apelacyjnego podniesienie dopiero w apelacji konkretnych zarzutów i faktów na ich poparcie należało uznać za spóźnione w rozumieniu art. 381 k.p.c. Sąd Apelacyjny wskazał też, że w toku postępowania przed Sądem Okręgowym powódka wystarczająco wykazała zarówno zawarcie umowy kredytowej, jak i jej wykonanie.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, na uwzględnienie nie zasługiwał również zarzut naruszenia art. 75c pr. bank. przez uznanie wypowiedzenia umowy z dnia 10 sierpnia 2017 r. za skuteczne, podczas gdy wypowiedzenie miało charakter warunkowy, co w ocenie apelujących jest niedopuszczalne. Powołując m.in. art. 75 pr. bank., zgodnie z którym w przypadku, gdy kredytobiorca nie dotrzymuje warunków kredytu, w tym nie spłaca go zgodnie z harmonogramem spłat, bank może umowę kredytu wypowiedzieć, Sąd wyjaśnił, że sytuacja taka powstała w okolicznościach sprawy, skąd wynikało uprawnienie powódki do wypowiedzenia umowy. Powódka wypowiedziała umowę pismem z dnia 10 sierpnia 2017 r., dając jednocześnie pozwanym możliwość spowodowania, że „wypowiedzenie stanie się nieskuteczne i umowa będzie kontynuowana na dotychczasowych warunkach”. W opinii Sądu Apelacyjnego opcja ta działała na korzyść pozwanych, a wola powódki została wyrażona jasno i zrozumiale. Nie powstał tym samym dla pozwanych stan niepewności co do dalszych losów umowy kredytu.

Skargę kasacyjną od tego wyroku złożyli pozwani, zaskarżając orzeczenie w całości, zarzucając naruszenie art. 120 k.c. w związku z art. 75 ust. 1 w związku z art. 75c ust. 1 i 2 pr.bank. w związku z art. 89 k.c.; art. 75 ust. 1 w związku z art. 75c ust. 1 i 2 pr.bank.; art. 75 ust. 1 w związku z art. 75c ust. 1 i 2 pr.bank. w związku z art. 89 k.c.; art. 120 w związku z art. 104 k.c., a także naruszenie art. 385 w związku z art. 227 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty skargi kasacyjnej koncentrowały się na twierdzeniu, że wypowiedzenie umowy było bezskuteczne, ponieważ miało warunkowy charakter i zostało połączone z wezwaniem do zapłaty oraz wyznaczeniem terminu do złożenia wniosku o restrukturyzację zadłużenia. Zdaniem skarżących, warunkowe wypowiedzenie umowy kredytu jest wadliwe, a połączenie wezwania do zapłaty z wypowiedzeniem umowy i informacją o możliwości złożenia wniosku o restrukturyzację zadłużenia powoduje praktyczną niemożność restrukturyzacji, ponieważ złożenie takiego wniosku nie ma znaczenia dla wypowiedzenia umowy. Ponadto, zdaniem skarżących, w sprawie nie wykazano umocowania osoby, która podpisała wypowiedzenie umowy ze strony powódki.

Zgodnie z art. 75 ust. 1 i 2 pr. bank. w przypadku niedotrzymania przez kredytobiorcę warunków udzielenia kredytu albo w przypadku utraty przez kredytobiorcę zdolności kredytowej bank może wypowiedzieć umowę kredytu; termin wypowiedzenia, o ile strony nie określą w umowie dłuższego terminu, wynosi 30 dni, a w razie zagrożenia upadłością kredytobiorcy - 7 dni. Stosownie zaś do art. 75c ust. 1 i 2 pr. bank., jeżeli kredytobiorca opóźnia się ze spłatą zobowiązania z tytułu udzielonego kredytu, bank wzywa go do dokonania spłaty, wyznaczając termin nie krótszy niż 14 dni roboczych; w wezwaniu tym bank informuje kredytobiorcę o możliwości złożenia, w terminie 14 dni roboczych od dnia otrzymania wezwania, wniosku o restrukturyzację zadłużenia.

Rozwiązanie przyjęte w art. 75c ust. 1 i 2 pr. bank. ma na celu ochronę kredytobiorcy przed zaskakującym i niespodziewanym wypowiedzeniem umowy kredytu, mając na względzie doniosłe skutki, jakie może pociągać za sobą wypowiedzenie dla sytuacji finansowej kredytobiorcy. Niezależnie zatem od przewidzianego w art. 75 ust. 2 pr. bank. gwarancyjnego 30 dniowego terminu wypowiedzenia, kredytobiorca powinien zostać najpierw wezwany do zapłaty i dysponować co najmniej 14 dniami roboczymi na spłatę zadłużenia, ewentualnie złożenie wniosku o jego restrukturyzację, o czym powinien zostać pouczony w wezwaniu do zapłaty. Z przepisów tych nie wynika jednak, na co zwrócono już uwagę w orzecznictwie, aby wezwanie do zapłaty i oświadczenie woli, którego treścią jest wypowiedzenie umowy kredytu, musiały zostać złożone w formie odrębnych dokumentów (pism), co czego zmierzała argumentacja skarżących (por. np. wyroki

Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2023 r., II CSKP 786/22, OSNC 2023, nr 10, poz. 97 i z dnia 15 maja 2023 r., II CSKP 489/22).

Wbrew stanowisku pozwanych, sposób wypowiedzenia umowy przez powódkę w okolicznościach sprawy nie podważał także gwarancji ustanowionych na rzecz kredytobiorcy w art. 75c ust. 1 i 2 pr. bank., w szczególności możliwości skutecznego złożenia wniosku o restrukturyzację zadłużenia. Pisma datowane na dzień 10 sierpnia 2017 r. obejmowały wezwanie do zapłaty i informację o możliwości złożenia wniosku o restrukturyzację zadłużenia, a z ich treści wynikało, że wypowiedzenie dojdzie do skutku w przypadku nieuregulowania zadłużenia przeterminowanego bądź uregulowania go w niepełnej wysokości i jeżeli kredytobiorca nie skorzysta z uprawnienia określonego w art. 75c pr. bank., przy czym początek 30 dniowego terminu wypowiedzenia powiązано z upływem terminu 14 dni roboczych wyznaczonego na spłatę zadłużenia, względnie złożenie wniosku o jego restrukturyzację.

Pozwani dysponowali zatem dodatkowym 14 dniowym terminem na spłatę zadłużenia, ewentualnie na złożenie wniosku o restrukturyzację. Ponadto, z rozważanych pism wynikało, że także późniejsza całkowita spłata, w razie dokonania jej w okresie wypowiedzenia, spowodowałaby kontynuację umowy na dotychczasowych warunkach (por. co do takiego mechanizmu np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2020 r., V CSK 56/20 i z dnia 28 stycznia 2022 r., I CSK 660/22). W każdym zatem razie, jeśliby doszło do spłaty zadłużenia bądź złożenia wniosku o restrukturyzację zadłużenia w terminie 14 dni roboczych od otrzymania pisma, wypowiedzenie nie wywarłoby skutku. Skarżący jednak – jak wynikało z ustaleń Sądów *meriti* – nie uregulowali zadłużenia w wyznaczonym terminie i nie skorzystali z uprawnienia do złożenia wniosku o jego restrukturyzację.

Racją jest, że złożone przez powódkę wypowiedzenie miało charakter warunkowy, jego skutek został bowiem uzależniony od tego, czy skarżący spełnił świadczenie, ewentualnie złożą wniosek o restrukturyzację zadłużenia, w terminie 14 dni roboczych od otrzymania pisma. W postanowieniu składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2013 r., III CZP 85/12, OSNC 2013, nr 11, poz. 132, przyjęto jednak, że dokonanie czynności prawnej zawierającej zastrzeżenie, że jej skutek zależy od skorzystania z uprawnienia lub od woli

wykonującego zobowiązanie jest co do zasady dopuszczalne, a zdarzenie zależne od zachowania strony może polegać na spełnieniu lub niespełnieniu świadczenia. Zastrzeżenie to podlega ocenie na podstawie art. 353¹ k.c., z uwzględnieniem normatywnej konstrukcji warunku określonej w art. 89 k.c.

Rozwijając to stanowisko, w nowszej judykaturze przyjmuje się zgodnie, że zastrzeżenie warunku polegającego na spełnieniu świadczenia jest co do zasady dopuszczalne także w jednostronnej czynności prawnej, co należy odnieść również do warunku polegającego na nieskorzystaniu z uprawnienia do złożenia wniosku o restrukturyzację kredytu, zgodnie z art. 75c ust. 2 pr. bank., oraz czynności, której treścią jest wypowiedzenie umowy kredytu, uwarunkowane brakiem terminowej spłaty zadłużenia i niezłożeniem wniosku o jego restrukturyzację w wyznaczonym terminie (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 września 2016 r., II CSK 750/15, z dnia 8 marca 2023 r., II CSKP 728/22, z dnia 15 marca 2023 r., II CSKP 489/22, z dnia 16 czerwca 2023 r., II CSKP 587/22 i postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 kwietnia 2022 r., I CSK 1586/22 oraz z dnia 13 stycznia 2023 r., I CSK 1606/22). Trafnie podkreśla się przy tym, że argument przytaczany przeciwko dopuszczalności zastrzeżenia w wypowiedzeniu umowy kredytu warunku zawieszającego, polegający na stworzeniu po stronie adresata stanu niepewności co do katerycznego charakteru dokonanej czynności, jest nieaktualny, jeżeli warunek ten polega na określonym zachowaniu ze strony dłużnika – adresata wypowiedzenia. Dłużnik ma bowiem świadomość co do tego, czy zachował się w określony sposób, a w konsekwencji, czy i kiedy wypowiedzenie stało się skuteczne (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2023 r., II CSKP 723/22).

Zarzuty naruszenia prawa materialnego dotyczące art. 75 i art. 75c pr. bank. należało zatem uznać za bezzasadne.

Zarzut naruszenia art. 120 w związku z art. 104 k.c. został oparty na założeniu, że oświadczenie powódki o wypowiedzeniu umowy zostało złożone przez osobę, która nie była umocowana do działania w imieniu powódki. Sąd Apelacyjny, w ślad za Sądem Okręgowym, przyjął jednak, że pismem z dnia 10 sierpnia 2017 r. powódka – nie zaś inna osoba – wezwała skarżących do zapłaty i wypowiedziała umowę kredytu z zachowaniem 30 dniowego terminu wypowiedzenia, czego podłożem jest ustalenie, że osoba składająca oświadczenie woli o wypowiedzeniu była umocowana

do jego złożenia. Z wywodów skargi ani też z apelacji nie wynikało zarazem, aby skarżący kwestionowali umocowanie osoby działającej za powódkę przy wypowiedzeniu umowy na wcześniejszym etapie postępowania sądowego. Rozważany zarzut, zgłoszony dopiero na etapie postępowania kasacyjnego i bazujący na przeciwnym twierdzeniu faktycznym, nie mógł zatem okazać się skuteczny (art. 398³ § 3 w związku z art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Dodać należało, że w apelacji skarżący zarzucali jedynie brak umocowania osoby składającej w imieniu powódki oświadczenie woli o zawarciu umowy. Zarzuty te już na etapie postępowania apelacyjnego zostały uznane przez Sąd Apelacyjny za spóźnione (art. 381 k.p.c.), czego skarżący nie kwestionowali w skardze kasacyjnej. Mimo to Sąd Apelacyjny zarzuty te rozważył merytorycznie i – po dokonaniu dodatkowych ustaleń faktycznych – uznał za nieuzasadnione.

Zarzut naruszenia art. 385 w związku z art. 227 k.p.c. nie został rozwinięty w uzasadnieniu podstaw kasacyjnych, co zwalniało Sąd Najwyższy od bliższych rozważań w tej materii. W związku z tym przypomnieć należało jedynie, że art. 385 k.p.c. jest adresowany do sądu drugiej instancji i przesądza o tym, w jaki sposób sąd ten ma rozstrzygnąć sprawę, jeżeli stwierdzi, że apelacja jest bezzasadna. O jego naruszeniu można zatem mówić jedynie wtedy, gdyby sąd drugiej instancji stwierdził, że apelacja jest zasadna i mimo to ją oddalił, ewentualnie uwzględnił apelację, którą uznał za bezzasadną. Sytuacja taka, co oczywiste, nie miała miejsca w sprawie rozstrzygniętej zaskarżonym wyrokiem.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

[SOP]

[ał]